

Список використаної літератури:

1. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3202207-so-dumaut-pro-gendernu-nerivnist-v-ukraini.html>
2. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/gender-equality/comparative-gender-profile-of-ukraine-.html>
3. Державна служба статистики України: офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Сотнікова Ю. В. Проблема забезпечення гендерної рівності в Україні в контексті євроінтеграції / Ю. В. Сотнікова, Е. Р. Степанова // Бізнес Інформ. – 2019. – № 4. – С. 239–245.
5. Герасименко Г. Гендерна рівність та відповідь на домашнє насильство в приватному секторі України: заклик до дій / Г. Герасименко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.idss.org.ua/>

Ключові слова: гендерна рівність, державна гендерна політика, гендерна координація, показники гендерної рівності, людський потенціал, дискримінація.

Ключевые слова: гендерное равенство, государственная гендерная политика, гендерная координация, показатели гендерного равенства, человеческий потенциал, дискриминация.

Key words: gender equality, state gender policy, gender coordination, gender equality indicators, human potential, discrimination.

ІГНАТЬЄВА ІРИНА ІГОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри соціології, кандидат політичних наук, доцент*

ТЕОРІЯ ЗМІН У СОЦІАЛЬНОМУ ПРОЕКТУВАННІ

Вирішальним фактором в процесі проведення успішних соціальних змін є максимальне зближення проектних цілей та реальних результатів. Теорія змін сьогодні розглядається як потужний інструмент покращення шансів на те, що певна соціальна програма матиме успіх.

Авторка першої публікації, присвяченій теорії змін, Керол Вайс наводить приклад проекту професійної підготовки молоді із обмеженими фізичними можливостями. Програму було побудовано на основі пов'язаних між собою припущень, серед яких, наприклад – «навчання популярним професіям має бути організовано у доступних локаціях, інформація про набір учнів має сягнути цільову аудиторію, пропозиції з адекватною заробітною платою будуть доступні всім учасникам проекту...» [4, с. 68]. Однак реальність може бути далекою від даних припущень – доволі складно знайти гарного інструктора, ринок праці швидко змінюється під впливом економічних факторів і т. д. Теорія змін – це і є ланцюжок припущень авторів проекту, і метод їх критичної оцінки та дослідження, вона пояснює як і чому певна ініціатива має спрацювати. Детальний опис взаємозв'язків між діями та очікуваними

результатами та пояснення причин використання певних підходів має сприяти більш успішній проектній діяльності.

Джеймс Коннел та Ен Кубіш визначили теорію змін як «систематичне та кумулятивне вивчення зв'язків між діяльністю, результатами та контекстом соціальної ініціативи» [1, с. 16]. На думку дослідників, важливо дотримуватись певних принципів в процесі розробки проектно-ї програми: зв'язки між причиною і наслідком не мають суперечити здоровому глузду та бути реалістичними, цілі мають бути досяжними, а сама теорія змін має бути конкретною та повною, щоб можна було легко оцінити та відстежити прогрес.

Підхід до побудови теорії змін у кожному конкретному випадку може бути дедуктивним, індуктивним або орієнтованим на стейкхолдерів. За дедуктивного підходу теорія змін спирається на ґрунтовні теоретичні дослідження, індуктивний підхід означає звернення до теоретичних напрацювань в контексті певного соціального проекту. Дієвим методом уникнення помилок вважають включення в процес обговорення теорії змін стейкхолдерів, тобто всіх зацікавлених осіб та осіб, яких такі зміни безпосередньо стосуються. У ролі стейкхолдерів можуть виступати представники громадської організації, державних інституцій, органів місцевого самоуправління, місцеві жителі, власники малого та середнього бізнесу, громадські активісти і т. д. Залучення стейкхолдерів до процесу планування змін дозволяє досягти певної згоди всіх учасників щодо цілей та очікуваних результатів.

Джеймс Коннел та Ен Кубіш рекомендують розглядати в процесі роботи над теорією змін наступні питання:

«Які довготривалі наслідки мають бути досягнені?

Які проміжні результати та контекстуальні умови необхідні та достатні для отримання цих довгострокових результатів?

Які дії має бути ініційовано та яка підтримка необхідна на ранніх етапах?

Які ресурси необхідні для реалізації ініціатив та їх підтримки на регулярній основі, і як залучити такі ресурси?» [1, с. 20].

Якщо в процесі розробки теорії змін стане зрозуміло, що ресурсів замало для повноцінної реалізації проекту, то саме на цьому етапі відкривається можливість обирати серед доступних альтернатив – або залучити необхідні ресурси, або переглянути очікувані наслідки та результати проектно-ї діяльності таким чином, щоб втілення в життя соціальних змін стало можливим за доступних ресурсів.

Генералізація напрацювань теорії змін на рівні громади, наприклад, може стати підґрунтям в реалізації проектів на муніципальному або державному рівнях. Однак просте копіювання не можливо здійснити ефективно, теорія змін виходить з того, що кожна ініціатива має вибудовуватись від контексту в якому розгортаються соціальні відносини.

На думку Хеллен Салліван та Мюррей Стюарт, якщо ключовим інгредієнтом громадської ініціативи виступає, наприклад, міжорганізаційне співробітництво, то теорія змін в даному випадку має дослідити потенціал такого співробітництва, роль контексту в даних умовах та

взагалі відповіді на питання – наскільки сталою є така модель [3, с. 181].

Теорія змін вже перестала бути корисним інструментом для побудови лише громадських або муніципальних/державних ініціатив, сьогодні її активно впроваджують соціальні підприємці, які прагнуть не тільки досягнути бізнес цілей, але й сприяти важливим соціальним змінам. Теорія змін допомагає визначити, чи насправді результатом роботи бізнесу є суспільно корисний вплив – чи може існує більш ефективний спосіб досягти такого впливу. Теорія змін не тільки допомагає виявити зв'язок між діяльністю підприємства та суспільно важливими цілями, які підприємець прагне досягти, а й допомагає уникнути потенціальних ризиків за допомогою ретельного планування та перевірки теоретичних припущень на кожному етапі.

Більшість дослідників виділяють декілька ключових елементів, з яких складається теорія змін: це ресурси, конкретні дії, націлені на досягнення очікуваних результатів, конкретні результати цих дій, короткострокові та довгострокові наслідки та вплив в широкому значенні. Ця структура стала універсальною в практиці соціального інвестування, соціальний проект має бути побудовано відповідно до внутрішньої логіки теорії змін і не тільки містити всі вищенаведені елементи, а й демонструвати непорушний зв'язок між цими елементами. Розглянемо такий взаємозв'язок на прикладі німецького некомерційного проекту «Kitchen on the run». Активісти за допомогою пересувної кухні організують кулінарні вечори за участі представників місцевих громад та мігрантів (діти). На таких заходах учасники знайомляться ближче, діляться улюбленими рецептами, розповідають історії (результати) [2]. На думку авторів проекту мігранти та місцеві жителі насправді обмежені рамками своїх громад, і майже ніколи не спілкуються, вони вважають, що особисті контакти на повсякденному рівні сприяють фундаментальній інтеграції суспільства, гармонійному співіснуванню різних культур у Німеччині та Європі в довгостроковій перспективі (наслідки). Таким чином автори проекту намагаються зробити свій вклад у створення відкритого та толерантного суспільства (вплив).

Формула «Дії – Результати – Наслідки – Вплив» – це приклад лінійного підходу до побудови теорії змін, тобто всі дії (проведення тренінгів, надання послуг) мають призвести до очікуваного фіналу. негайним результатами таких дії може бути, наприклад, кількість тренінгів та кількість осіб, які пройшли навчання або отримали послуги. Наслідки представляють собою очікувані зміни, що виникають прямо або опосередковано. Первинні наслідки може бути визначено через отримання знань, навичок, можливостей, інших якостей, що в свою чергу має призвести до поведінкових змін (вторинних наслідків). Нарешті, вважається, що в довгостроковій перспективі відбудуться фундаментальні зміни, наприклад, просвітницька діяльність призведе до зменшення кількості захворювань на СНІД в певному регіоні.

Сьогодні лінійна теорія змін у наукових публікаціях поступається більш складній нелінійній моделі. В цілому остання наслідує лінійну.

Однак, окрім формули «Дії – Результати – Наслідки – Вплив» модель зосереджено на факторах, що впливають на настання очікуваних результатів. Замість лінійної послідовності дій ми маємо справу з петлею, що постійно повертає нас на початок, якщо очікувані наслідки не настають, або вони не мають значного впливу на проблему в цілому. Тобто така модель більш гнучка та дозволяє тестувати підходи до вирішення проблеми та переосмислювати загальне бачення шляхів вирішення проблеми, коли це необхідно.

І лінійна, і нелінійна моделі часто піддаються критиці через те, що реальність неможливо заключити у форму теорії, вона постійно змінюється, що робить її складною та непередбачуваною для теорії змін.

Список використаної літератури:

1. Connell, J. P., & Kubisch, A. C. (1995). Applying a theory of change approach to the evaluation of comprehensive community initiatives: Progress, prospects, and problems. In K. Fulbright-Anderson, A. C. Kubisch, & J. P. Connell (Eds.), *New approaches to evaluating community initiatives: Theory, measurement, and analysis* (Vol. 2), pp. 15–44. Washington, DC: Aspen Institute.
2. Kitchen on the run website <https://kitchenontherun.org/en/#idee>
3. Sullivan, H., & Stewart, M. (2006). Who Owns the Theory of Change? *Evaluation*, 12(2), 179–199.
4. Weiss, C. H. (1995). Nothing as practical as good theory: Exploring theory-based evaluation for comprehensive community initiatives for children and families. In J. P. Connell, A. C. Kubisch, L. B. Schorr, & C. H. Weiss (Eds.), *New approaches to evaluating community initiatives: Concepts, methods, and contexts* (Vol. 1), pp. 65–92. Washington, DC: Aspen Institute.

Ключові слова: соціальне проектування, соціальна інженерія, теорія змін.

Ключевые слова: социальное проектирование, социальная инженерия, теория изменений.

Key words: social design, social project, theory of change.